

آبونه شرايطي : هر يچون
سنه لکي (۴۰۰) آلتی آيلنی
(۲۲۵) ؛ ممالك اجنيه ايجون
سنه لکي (۴۵۰) ، آلتی آيلنی
(۲۵۰) غروشدرد.

نسخه سي ۷,۵ غروشدرد .
سنه لکي ۵۲ عددرد .

اداره خانه : باب عالی جاده سنده
رشيد افندی خاندند

اخطارات

آبونه بدلی پشيندرد .

مسلكه موافق آثار مع المنونيه
قبول اولتور . درج ايدله ن
يازير احاده اولتماز .

تكملة المسالك

اداره سي سديانده آيلنيجه
غروش كوندردلیدرد .

مكتوبلرك امضاري واضح
واوقوناقلی اولسی وآبونه
صره نومروسي محتوي
بولونمسي لازمدر

ممالك اجنيه ايجون آبونه
اولانلرك آدرس لرینك
فرانسزجه يازلسی رجا اولتور .

پاره كوندردلیدی زمان نهیه
داثر اولدینی بیلدیرلسی
رجا اولتور

یکیدن تأسیس ایتک ایسترن اوروپا علما وفلاسفہ سنک همان کافہ سی طرفدن بو عادت ملعونہ نک تقبیح ایدلدیکنی کورمیورز، یاخود کورمک ایستہ میورز .

بعض کیمسہ لردہ بر غریب حال دها کوریلیور . غریب عواقب وخیمہ سی کونشر کی آشکار اولان بعض اعتیادات مضرہ سی وارد رکه بر طاقم آدامر کنڈیلرینہ جاہل ، یاخود محدود دیدیرتمہ مک ایچون دائماً بو اعتیاداتی استحسان واونلرک محاذیر قطعہ سنہ فارشی محافظہ سکوت ایدیورلر . حالبوکہ بو وضعیت تمامیلہ عکس حالی انتاج ایتکدہ ، واونی التزام ایلدینلرک عقل وادرا کدن نصیبی اولمیدیغنی کورستمکدہ درہ . بوایسہ تحملی محتاج تأمل برنقیصہ ، حتی برڈلنردہ سچیہ سنی ، مقدساتی ، عادات وغنعاتی مردانہ محافظہ ومدافعہ ایدن ، هانکی ملنک مقبولی ، مرغوبی اولورسہ اولسون رذائلہ رذائل ، فضائلہ فضائل دیین انسانلر تجیلہ شایان اولدقلری کی ہرملنک ، ہرملکتک مساویسنہ محاسن ، رذائلہ فضائل دیمک اعتیادینہ رواج ویرنلردہ مرحمتہ شایان مخلوقلردہ . فضائل ایلہ رذائل ، مساوی ایلہ محاسنی یکدیگرندن تفریق ایدمہ یئلرہ کلنجہ اولر ایچون سویلہ نہ جک سوز یوقدر .

غرب جمعیتلری ۱۱

جمعیت

غرب جمعیتلرینک تا بدایت ظہورلرندن زمانمزہ قدر کچریمش اولدقلری تکاملی تعقیب ایدرسہ کورورزکہ : اولاً اورادہ کلیسانک نفوذ روحانیسی حاکم کیلیمش ، متعاقباً بو حاکمیت قرالغک قدرت مادیہ سنہ محکوم اولمشدر . ینہ کورورزکہ بو صوکرکی حاکمیت دہ بورژوا صنفنک رفاهیت و سامانیلہ تمیز ایدن بر دموقراسی حکومتی میدانہ کتیرمشدر . ایستہ خودکام و معنویات ایلہ آز مقید صنعتکار بر بورژوا صنفنک بو دبدبہ وسامانی یوزندندرکہ اقوام غریبہ نک صوک دورہ تکاملندہ اخلاقی و اجتماعی مہیتدہ کی مسائلک ضررینہ اولہرق مسائل اقتصادی مستثنا بر اہمیت قازاندی . حال بوکہ بشرک سعادت حقیقیہ سی نقطہ نظرندن اولکیلر ، یعنی اخلاقی و اجتماعی مسائل دها مہم ایدی . بو حال اونلرک بوصفحہ تکاملنی یک خصوصی بر وصف ایلہ تمغالادی . نتیجہ ایسہ شو اولدی : فردلرک زنکین اولہرق الک کستاخ بر دبدبہ ایچندہ یاشامق آرزولرینی صوک درجہ یہ قدر کوروکلہ دی ؛ خودکاملق حسنہ ، احتکار و باشقلرینی استثمار تمایلرینی تصدور ایدیلہ بیلہ جک درجہ لک فوقہ چیقاردی ؛ نہایت [۱] بو مقالہ افاضل امتدن مرحوم پرنس سعید حلیم پاشا حضرتلرینک مالطہ دہ الک صوک قلہ آلدقلری « اسلامدہ تشکیلات سیاسیہ » نامندہ کی مہم اثرلرینک بر فصلی درہ .

یالکز اولنرہ امتثال اولونور . ذاتاً فیلسوفک کنڈیسی دہ قطعیت افادہ ایدن امرلری ایچون بوندن باشقہ بر شی ایستہ میور . « قانت » ک بو اوامر قطعہ سی بالطبع خیر وشر سلسلہ سنہ داخل اولان افعالہ تعلق ایلدیکی جہتلہ مطساع اولق لازم کلیر . فقط بو قطعیت هانکی فعلک خیر ، هانکی سنک شر اولدیغنی تدقیقہ مانع دکلدر . حتی افعال ارادیہ ، بو صورتلہ تدقیق و بوتدقیق نتیجہ سنندہ مہیتلری تعیین ایدلدیکہ یوقاریکی اوامر قطعہ نک تعلقنہ محل بیلہ اولہ ماز . شو حال دہ « قانت » ک صرف وظیفہ یہ دعوتدن عبارت اولان اوامر قطعہ سی بر فعلک ، بر وظیفہ نک کور کورینہ دکل ، وظیفہ اولدیغنی تحقق ایلد کدن صوکر ایفاسنہ عائد دیمک اولور . وبو امر لردہ آنجق اوزمان بر قطعیت افادہ ایدہ بیلیر . عکسی صورتدہ اونلرک نہ معناسی وارد ر؛ نہ دہ قوتی ، تأثیری . شو حالہ نظراً کرک فردہ ، کرک جمعیتہ قبول ایتدیرلمک ایستہ نیان افعالک کافہ سی بویلہ بر تدقیقہ تابع طوتیلوب مہیتلری تعیین ایلد کدن صوکر فردہ ، یاخود جمعیتہ قبول ایتدیریلہ بیلیر . کافت تدقیق زائد عد ایلدیرک عامیانہ ، سطحی بر نظرلہ اکتفا واوندن صوکر بر فعلک ترکی ، یاخود اجراسنی امر ایتک بوز اوستہ یازی یازمقدن ، دها دوغروسی فردک یاخود جمعیتک مزارینی قازمقدن باشقہ برشی دکلدر . تدقیق افعالہ کلنجہ بو تدقیقک دہ ہمہ حال علمی اساسلرہ ابتنا ایتدیرلمسی شرطدر . زیرا بی اساس اولان شیلرک یک اساسی محاذیری وارد ر . تقلید ، یاخود کورہ نک ابتلاسیلہ بلا تدقیق قبول ایدیان فعللر - ولوکہ الک مدنی ، الک مترقی مملکتلردن مقتبس اولسون - فائدہ یرینہ مضرت تولید و قبول ایدنلرک معنی و مادہ اضمحلالنی تسریع ایدر . ہرشی کی اخلاقہ عائد اولان تدقیقات دہ بر طاقم سفہای امتک تمایلات سفلیہ لرینہ دکل ، عالملرک متفکرلرک آرای صائبہ لرینہ مستند اولملی درہ . بعض مملکتلردہ تمامیلہ بو حالک عکسی کوریلیور . فضائل ایلہ رذائل بر حد صحیح ایلہ یکدیگرندن تفریق ایدلہ یور . سفہانک رأی علمانک رأینہ ترجیح ایدیلیور . اونلرک اعتیادات ذمیمہ لری اصلاً تفکر و تدبرہ لزوم کورولمکسزین در حال قبول اولونیور . حال بوکہ قواعد و ضوابط اخلاقیہ ہوی و ہوس مسئلہ سی دکل ، عقل و علم مسئلہ سیدر . بوایکی عاملک مقتضاسنہ توسل ایدلدیکہ دائماً خسران محققدر .

مملکتمز دہ عالمی اجتہادلرہ قیمت و یریلہ رک مدونات موجودہ نک تدقیقنہ بذل ہمت ایدلسہ بر جوق شیلردہ یا کیلیدیغیزی ، یا کلش یوللرہ کیتمکدہ اولدیغیزی کورمہ مک قابل دکلدر . حتی دینہ بیلیرکہ بزم غربدن اقتباس ایلہ مملکتمزہ صوقق ایستہ دیکمز بر جوق شیلری ، غرب عالم و متفکرلری مملکتلرندن چیقارمق ایستہ یورلر . مثلاً : بز قرون اولی وحشتلرینک بقایای مشومہ سندن اولان « دوللو » عادت شیعہ سنی اعادہ ناموس و حیثیت حسی کی مظنطن سفسطہ لرلہ مملکتمز دہ

فاهمدود بر آرزوی ثروتی و بو ثروتك تأمین ایده چکی بوتون مادی هوسانی مطمئن ایچون هر شینك کندیلرینه مباح اولدینی قناعتی ویردی. صنایعك زمانه زده کورولن بو خارق العاده ترقیسی - که قاریخده مثلی سبق ایتمه مشدر - موضوع بحث اولان تکاملک محصولی اولوب بوکون همان بوتون ضرب بنیان اجتماعیسنك استناد ایتدیکی تملی تشکبل ایدر .

لکن ، شاید ، صنایع حاضرہ بی میدانہ کتیرہن سرمایہ دار بورژوا صنفی ایسہ اون کندی سعیلہ بسلہ بن ، یاشانان امکدار عملہ صنفیدر . بواعبارلہ شو ایکنجی صنفہ داخل اولان خلق غرب ہیئت اجتماعیسی میانندہ بورژوا صنفہ معادل دینہ بیلہ چک قدر اهمیت کسب ایتدی . حق کوریورزکہ کندیسنی استنار ایتمکده بولونان سرمایہ دار بورژوا صنفہ جبراً ارادہ سنی قبول ایتدیرمکک اکتفایتمیورده آرزوسی وجهلہ یکیلرینی وجودہ کتیرمک ایچون مؤسساتی کاملاً دوبرمک ایستہ دیکی بوتون برجمیتہ حاکم اولمق ایستہ بور .

دائماً کورولورکہ غرب ہیئت اجتماعیسی تا بدایت ظهورندن بری کندی مؤسساتی و کندی اصول اجتماعیسی متبادیآدہ کیشدیرمک احتیاجنی حس ایتمکدن اصلاً کری قالمامشدر .

بناءً علیہ اونک تکامل اجتماعیسی اساساً علمی ماهیتدہ اولمایان بر ییغین تخمینلرک ، تحریلرک ، تجربہ لرک نتیجہ سیدرکہ دائماً اونی برطاقم یا کلش فکرلرک ، آنی احتیاجلرک و کچیجی حاللرک آرقه سندن سوروکله مش طور مشدر . بوتک سببی شودرک : غرب ہیئت اجتماعیسی اصلاً ثابت بر غایہ اجتماعیه صاحب اوله مامشدر . اونک غایہ سی حسیاننک ، مادی احتیاجاننک ، فنی معلوماننک تکاملیلہ لاینتقطع دیکشوب طور مشدر . او ، تکاملنی الهام ایتمه مشدر ، سوق و اداره ایتمه مشدر ، لکن تعقیب ایتمشدر . ایمدی بر غایہ اجتماعی ثابت اولمایوبده تکامل اجتماعی به تبعاً متصل دیکشیر طور ورسه ، تکاملی کندینه متقادایدہ چکی یرده کندیسنی اوکا تابع اولورسه بوندن او غایہ نک حقیقی اولدینی ، یعنی طبیعی اولان حقایق اخلاقیه و اجتماعیہ اوزرینه استناد ایتدیکی آکلاشیلیمق ایجاب ایدر . بو حقایق ایسہ انسانلرک آرزوسنه تابع اولمایوب بالمکس حاکمیتنی دیکر حقایق طبیعیہ کی انسانلرہ جبراً قبول ایتدیرمکک واونلرہ حرکتلرنده رهبر اوله جق بر موقعده در .

او حالده هیچ شبهه ایدیلمه لیدرکہ غرب ہیئت اجتماعیسی جمعیت بشریه به استقرار تام تأمین ایدن حقیقی ولایتیر اخلاقی و اجتماعی مبدألری هنوز بولامامشدر . اونسزده سعادت اجتماعیہ هیچ بر زمان مکمل و پایدار اوله ماز .

بر اداره اجتماعیہ نک استقرار سزلنی او اداره نک جمعیتدن آنجق بر قسمنی مطمئن ایدرک دیکر قسمنی اصلاً ایدمه مدیکنه ، برینی دیکرینک ضررینه اوله رق قاییر مقده بولوندیغه ظاهر بر دلیدر .

حال بوکہ بر اداره نه درجهده ظلمکار ایسہ او درجهده تا پایدار اولور . زیرا کوستردیکی شدت نسبتندہ هجوملرہ معروض قالیر . بویله بر اداره شدتله ، تضییق ایله بر مدت بقابولہ بیلیرسده نهایت وارلغنی حس ایتدیرمک ایچون ارتکاب ایتدیکی سؤاستعماللر ، عدالتسزلنکار یوزندن خراب اولور کیدر .

ایشته بوندن دولاییدرکہ جمعیت بشریه ایچون وجودی ضروری اولان حکومت غرب ہیئت اجتماعیسی طرفندن متصل هجومه معروض قالیر و جماعت اسلامیهده کوردیکی حرمت و اعتمادی اوطلده هیچ بر زمان القا ایدمه میور .

وارسین ، قراللق با بالنگک یرینه قائم اولسون ، یا خود دین ایله علاقہ سی اولیان بر صنف قاقوب رهبانلرک مقامنه کچسین ؟ وارسین ، ده موقراسی قوتلنرک زادگان ، سوسیالیزمده قاپیتالیزمی مغلوب ایتسین . حقیقتده بونلرک هیچ برینک اهمیت یوقدر . بونلر خسته لغک باشقه صفحه لر آئنده تکررندن غیری بر معنایی مفید دکدر . اوت ، بونلر هب اویکی سوء استعماللر ، اویکی حقسزلقلردرکہ اسکیلرک یرینه کجهرک طبقی اونلر کی انسال آتیہ ایچون دیکر برطاقم سوء استعماللر ، حقسزلقلر ، ظلملر تولید ایدرلر .

بناءً علیہ بویله بر جمعیتک صاحب اوله بیله چکی مادی نفوذ و عمران هر نه اولورسه اولسون هیچ بر زمان نه کافی درجهده سعادت و سکون اجتماعی بولاییلر ، نه ده محتاج اولدینی حضور و تسلی و جدانیدن نصیبنی آله بیلیلر .

متفکرلر مزدن بویوک برا کثرتک غرب حقندہ بسله دیکی خیاللردن بالخاصه بری واردرکہ هر شیدن اول اونک ماهیتنی میدانہ چیقمارمق ایجاب ایدر . زیرا اونلری حکملرنده یا کیلتان اسبابک الک مهمیدر . بو خطا غرب ہیئت اجتماعیسنک فردلرہ شیمدی به قدر هیچ بر جمعیت بشریه نک ویرمدیکی درجهده حریت و مساوات بخش ایلدیکنی تخیل ایتمکدر . حالبوکه هانکی هیئت اجتماعیهده اولورسه اولسون فردک مشتم اولدینی حریت و مساواتک درجه سی کندی تماضد اجتماعیه سیله ، کندی موازنه اجتماعیسنک استقراریلہ ، تعمیر آخرله اوراده موجود اولان عدالت اجتماعیہ نک قیمتیلہ اولچولمک ایجاب ایدر .

ا کر غریبه صنوف اجتماعیہ آره سنده کی رقابتلر ، خصوصتلا حالا بونلری بر برینه بو فازلانه جق درجهده موجودیتنی محافظه ایدیورسه ؛ ا کر تماضد دینلن شی آنجق بر صنف اجتماعی افرادی میانندہ ، اوده بوتون جمعیتک ضررینه اولمق شرطیلہ ، کورولہ بیلیورسه ، الحاصل ا کر موازنه اجتماعیہ اوطلده متبادیاً تهدیده معروض بولونیور و متبادیاً خللدار اولویورسه طبعیدرکہ بونلرک هر بری حریت و مساواتک اوروپاده بزم متفکرلریمزک ظن ایتدکلری کی شایان حیرت بر مرتبهده بولونمادیغه آیری آیری دلیدر .

اجتماعیات

اك بوكسك حرث ، حرث دینبر

اوتدنبرو موضوع مناقشه اولان حرث مسئلهسی، صوك كونلرده معارف وکیلی بلك معلملر قونفره سنده کی نطقی طولایسیله یکیدن ساحه مطبوعاتده جانلاندی . دینی حرثك ، معین برملیته قائد حرث محلی اولدینی اك اوفق برتدقیقه آ کلاسیله بیله جك بر متعارفه ایسده مسئله نك علمی نقاط نظردن تحلیلی فائده سز عد اولنه ماز . دین بشری و فطری اولان اسلامیتك کندیسنه خاص عقائد صحیحه ، تأسیسات اخلاقیه و اجتماعیه سیله حیات اقوام اوزرنده مستقل ورها کار بر تأثیر حصوله کتیردیکی شبهه کونور من حقیقتلردنر . حال بویه ایکن حرث دینی ناصیل خصوصی بر ماهیتی حائز اولاییلیر ؟ موضوعی عمومی اوله رق محاکمه ایدلم .

هیئت اجتماعیه لر ، فردی و عمومی توجه نقطه لر ی بولار ق بر طاقیم غایه لر اطرافنده تشکل ایلشدر . شرائط محیطیه ، لسان ، ملیت ، عناصر اعتباریه محور اساسیلری و محصله قوتلری تفرع و تحول ایدن مفکوره لر ك تاریخ بشریتك ایلک دوره سندن باشلایه رق مختلف استحالالت کچیردیکی و تظاهراتی ، انکشافاتی اعتباریه وقت وقت بعض محیطلرده یکی نظریه لر ، اجتماعی جریانلر نامی ویریلن بر طاقم مفکوره لر ك مولدی اولدینی معلومدر . ملئر ك درجه تکاملاتیه آز جوق علاقه دار اولان بوتوجه نقطه لر ی نه او ملئر ك حال واستقباللرنده کی تأثیراتی جهتیله پك زیاده شایان تدقیقدرلر .

صوك عصرده کی تاریخ انکشافاتمز لایقیه تحلیل اولنورسه کوروله . جکدرکه : نقاط توجهمز پك متباعد یوللر اوزرنده تمرکز ایلشدر . موازی و یکدیگرینه متصل بر شبکه حالنده متقارن مفکوره لر جمی نصیب اوله مامشدر . هیچ شبهه یوقدرکه : یوکسلمك و سربست اولار ق یاشامق ایچون برغایه اطرافنده طولانمنه احتیاجز درکاردر . لکن یوللریمز بزی بو نتیجهیه سوق ایده بیله جکمیدر ؟ هر زمرة نك مفکوره سنده کی طوغر یلنی ادما ایتسنه رغماً ملتی متحد بر کتله حالنده طولایه جق « جهت جامعه » بزم ایچون بر حیات مسئله سی اولمقده بردوامدر . ملئر یا وطن محبتی ، یاملیت عشق و یا بشری مفکوره لر ، یاخود دینی غایه لر اطرافنده اجتماع ایتشلردر . بو غایه لر ك تظاهراتی مختلف حرثلری حصوله کتیرمشدر .

بزده وطن طرز تلقیسی ، حاکمیت سیاسیه مزك ایریشدیکی محملر ك هیئت مجموع ، سنده ساکن و متوطن اهالی به علم اولمش کیدر . دون حاکمیتمز دن نزع ایدیلن فقط هر قاً ، دیناً علاقه دار اولدیغمز بونجه ممالك بوتعییرایله وطن مفهومندن خارج قالیور . برطوپراغه مربوط اولوب

بوندن باشقه افراد و صنوفك امتیازات وعدم مساواتی مبدأینه استناد ایدن بر جمعیتده حقیقی و صحیح معنایله حریت و مساواتی تأسیس ایتك جوق مشکلدردر . زیرا حریت و مساوات مبدألرینه تمایله ضد بر یینین ظنون و اوهام ایله مشبوع عصرلر ك وجوده کتیردیکی تلقی بی دیکشیرمك ایچون لفظی مراد حریت پرور قانونلر نشری کافی دکلدردر . بویه بر حالده آنجق تماماً تطبیق و نسلاً بعد نسل کال صبر و ذکا ایله تعقیب ایدیلن بر تربیه اخلاقیه سایه سنده درکه انسان بر غننه شکلنده نوارث ایتدیکی صنف و فرقه ضلالتلرندن قورتولاییلیر . ینه اوسایه درکه بی طرفلق و مسامحه کارلق سنجیه لر یی قازانه رق آرتق انسانی نوعی عینی حقوقه و عینی وظائفه مالک کورور و آزارلنده بو وظائفی ایفا و بو حقوقی استعمال خصوصنده کی فردی قابلیتلردن باشقه تفاوت طانیاز اولور .

ایشته یالکمز بو شرطك وجودیه درکه انسان حریت و مساوات حقنده صحیح بر تلقی ایدینه بیلیر ، و کندی احتیاجاتنه کوره بونلر ك هر ایکسندن ده هیچ بر مانعهیه معروض اولمق سزین منتم اوله بیلیر . ایشته اوزمان آکلاویه بیلیر که هر هانکی بر جمعیتده موجود حریت و مساواتك قیمتی اوجمیق تشکیل ایدن افرادك اخلاقی و اجتماعی قیمتنه ، افرادك قیمت اخلاقیه و اجتماعیه لر ی ده موضوع بحث اولان جمعیتك استناد ایتدیکی اخلاقی و اجتماعی مبدألره مربوطدر ؛ یوقسه اوجمیتده موجود یا کلاش بر طاقم عقیده لر له تعقیب و طرفکیلر ك روخندن طوفاان اجتماعی عدالتسزلکه جامه ساز اولمق ایچون الحای حادثاته کوره وضع اولونمش آز ، یاخود جوق کینی قانونلره مربوط دکلدردر . ایشته یالکمز بو صورتلده درکه ضربده کی صنوف اجتماعیه رقابتلری اورتدن قالقار و بونکله برابر حریت و مساواتی استرداد ایچون لایق قطع میدانه چیقان و هیچ بر زمان تطمین ایدیلمه یین طلبلر کسلیلر و جمعیت ضربیه اوقدر اوزون مدتدن بر ی بوله مامق شرطیه آرایوب طوور مقده اولدینی حریت و مساوات حقیقیه و طبیعییه ایله عدالت اجتماعیه یی طانیه بیلیر .

او حالده ضربك اخلاقی و اجتماعی تلقیلرندن مبدألرندن هر هانکی بر یی مسلمانلقده کی مبادی و تلقیاتدن هر هانکی بر یینه ترجیح ایله اونی قبول توصیه سنده بولونمق ایچون هیچ بوجه یوقدر .

بزم دینر ك تلقیلری ، مبدألری ضربك کیلره قیاس قبول ایتیه جك درجه ده فائقدر . بناء علیه بزر عالم اسلامك حال حاضرده انحطاطنه نهایت ویره بیلمه یی امید ایتك ایچون مسلمانلغك تلقیلر یی داها ای آکلامه یه ، او دین معظمك اخلاقی اولدینی قدر اجتماعی بولونان مبدألر یی داها ای تطبیق ایتیه چالیشمق دن باشقه چاره مز یوقدر .